

STAN OBECNY I DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W ELKU

Biblioteki kościelne zajmują ważne miejsce wśród polskich bibliotek, pełniąc pomocniczą, ale i niezastąpioną rolę w misji Kościoła. Będąc jego własnością służą kształceniu duchowieństwa, osób zakonnych, pomagają w pogłębianiu kultury religijnej w społeczeństwie oraz propagują dorobek literacki o wielkich wartościach.

Biblioteki kościelne były pierwszymi bibliotekami w Polsce – pojawiły się zaraz po przyjęciu chrztu przez Mieszka I i jego dwór. Najstarszą biblioteką w Polsce była biblioteka katedralna w Gnieźnie, która powstała na przełomie X i XI wieku. Reforma potrydencka (1545-1563) powołała do życia liczne seminaria duchowne, dla których tworzone nowe i zwykle dobrze wyposażone biblioteki.

Obecnie w Polsce funkcjonuje około 500 bibliotek kościelnych. Są to biblioteki szkół wyższych (uniwersytetów) i wydziałów teologicznych, instytutów teologicznych, seminariów duchownych (diecezjalnych i zakonnych), biblioteki zakonne, diecezjalne, parafialne i szkolne (szkół katolickich). Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Elku jest jedną z nich.

Licząca zaledwie 15 lat historia Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Elku jest ściśle związana z powstaniem i rozwojem Seminarium.

Biblioteka mieści się w gmachu Seminarium Duchownego, gdzie zajmuje 6 pomieszczeń o łącznej powierzchni 186,6m² na parterze budynku uczelni. Lokal Biblioteki składa się z dwu czytelni publicznych: książek i czasopism o łącznej powierzchni 65,2m², wypożyczalni – 43,3m² i magazynów, które zajmują 88,1m². Ustawienie książek w czytelni jest działowe, natomiast w magazynach – według formatów (1,2,3,4).

Na warsztat informacyjny Biblioteki składają się dwa katalogi kartkowe: alfabetyczny i rzeczowy oraz katalog komputerowy. Ten ostatni ma zarejestrowanych w swojej bazie $\frac{3}{4}$ zbiorów Biblioteki. Elektroniczne opracowanie zbiorów rozpoczęto w 1997 roku w systemie MAK. Dostęp do bazy danych jest możliwy tylko na miejscu. W systemie on-line można znaleźć tylko ogólne

informacje o Bibliotece na stronie Wyższego Seminarium Duchownego (www.wsd.elk.pl).

Znajduje się tam także regulamin Biblioteki, w którym czytamy:

Zasady ogólne

1. Biblioteka nosi nazwę: Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej.
2. Siedzibą Biblioteki jest budynek Wyższego Seminarium Duchownego w Ełku.
3. Biblioteka prowadzi działalność w obsadzie: dyrektor Biblioteki, bibliotekarka oraz bibliotekarz-kolporter z nominacji Ks. Rektora.
4. Odpowiedzialnym za zbiory biblioteczne jest dyrektor Biblioteki.
5. Działalność Biblioteki finansuje Ks. Ekonom WSD w Ełku.

Zasady szczegółowe

1. Biblioteka służy Alumnom WSD, Wykładowcom, Personelowi pomocniczemu WSD, Duchowieństwu Diecezji, Katechetom Diecezji Ełckiej, Studentom teologii i filozofii Diecezji.
2. Biblioteka gromadzi, przechowuje, opracowuje i udostępnia zbiory filozoficzno-teologiczne oraz czasopisma.
3. Biblioteka współpracuje z Bibliotekami wszelkiego typu będącymi na terenie Diecezji Ełckiej¹.

Jeśli chodzi o wyposażenie techniczne Biblioteki to stanowią je: 2 komputery, 2 drukarki (w tym jedna do drukowania kart katalogowych) oraz kserokopiarka.

Etatowy personel Biblioteki stanowi tylko 1 osoba. Jest to s. mgr Jolanta Groszczyk SAC, bibliotekarka. Ponadto w obsłudze Biblioteki pomagają klerycy.

Biblioteka jest praktycznie ogólnodostępna, czyli mogą z niej korzystać także osoby spoza Seminarium. Głównymi „świeckimi” użytkownikami jest młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych oraz studenci. Na dzień 31 sierpnia 2007 roku Biblioteka miała zarejestrowanych 990 czytelników – były to wyłącznie osoby dorosłe.

Zbiory Biblioteka udostępnia na miejscu – w czytelniach, ale także wypożycza na zewnątrz. Otwarta jest codziennie – oprócz niedziel i świąt. Godziny otwarcia Biblioteki: od poniedziałku do piątku: 8.30 – 13.00, 14.30 – 18.00, sobota: 13.30 – 17.00.

Ewa Folejewska, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego, adres do korespondencji: efolejewska@wp.pl

¹ Tekst ze strony internetowej: www.biblioteka.wsd.elk.pl/regulam.htm z dn. 22 V 2007 r.

STAN OBECNY I DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI ...

W dniu 31 sierpnia 2007 roku wielkość udostępniania zbiorów przedstawiała się następująco:

- liczba odwiedzin w czytelnicy ogółem – 4950 (średnio na jedno otwarcie Biblioteki – 15),
- liczba wypożyczeń na zewnątrz – 2008 wol. (średnio na jedno otwarcie Biblioteki – 6 wol.)².

Wypożyczalnia Biblioteki

Biblioteka nie prowadzi wypożyczeń międzybibliotecznych. Zajmuje się jednak wymianą dubletów i druków z innymi bibliotekami.

Zbiory Biblioteki

Większość zbiorów Biblioteki pochodzi z darów, ale także dokonuje się zakupów książek z budżetu przeznaczonego na ten cel.

W dniu 31 VIII 2007 r. księgozbiór Biblioteki liczył 24 517 woluminów (wpisanych do księgi inwentarzowej; kilkaset książek – „mniej ważnych” z punktu widzenia użytkowników - przechowywanych jest jeszcze w kartonach, gdyż brak już jest miejsca w magazynach). Struktura wydawnictw zwartych przedstawiała się następująco: literatura piękna – 2 520 wol., literatura teologiczna – 12 933 wol., literatura w językach obcych – 6 040 wol. Resztę stanowiły książki z innych dziedzin wiedzy. Oprócz książek Biblioteka posiada także zbiór medialny: 9 kaset audio, 34 płyty CD i 122 kasety video o tematyce oscylującej wokół religii-pielgrzymki Jana Pawła II, kolędy, pieśni kościelne, homi-

² Stan na dzień 31 VIII 2007 r. – dane z kwestionariusza.

lie Jana Pawła II, żywoty świętych, a także filmy historyczne, obyczajowe i lektury szkolne. Ponad 21 tysięcy woluminów znajduje się w dwu magazynach Biblioteki o łącznej powierzchni 88,1m², wyposażonych w wysokie regały metalowe. Książki na półkach – z oszczędności miejsca – są ustawione według formatów (1, 2, 3, 4, 5).

Księgozbiór podręczny Biblioteki liczy 1155 woluminów i jest udostępniany w czytelni książek. Jest to głównie literatura teologiczna, o czym świadczą działy, w których jest umieszczona: nauka Kościoła, patrologia, dogmatyka, mariologia, misjologia, teologia moralna, teologia duchowości, hagiografia, teologia pastoralna, studia nad rodziną, homiletyka, katachetyka, liturgika, filozofia, metafizyka, filozofia Boga i człowieka, filozofia przyrody, etyka, religioznawstwo, prawo kanoniczne, psychologia, pedagogika, katolicka nauka społeczna, historia, historia Kościoła. W obrębie działów – ustawienie tematyczne. Oprócz wymienionych, w czytelni są dostępne „typowe” dla niej zbiory: encyklopedie, słowniki (także – językowe), leksykony, atlasy itp. Wiele z udostępnianych prezencyjnie wydawnictw jest w językach obcych, najwięcej – w niemieckim (dary).

W czytelni książek jest 12 miejsc dla czytelników, w tym jedno ze stanowiskiem komputerowym. Komputer nie ma dostępu do Internetu.

W Bibliotece funkcjonuje także druga czytelnia – czasopism. Posiada ona 10 miejsc do pracy dla czytelników.

W czytelni znajduje się większy zbiór czasopism Biblioteki – zarówno bieżących, jak i roczników archiwalnych (pozostała część w magazynach). Czasopisma bieżące to 86 tytułów, z których 35 pochodzi z prenumeraty, natomiast 51 – z darów. Ogółem z zbiorach Biblioteki znajduje się 120 tytułów.

Czytelnia czasopism

Archiwalne roczniki czasopism są ustawione alfabetycznie – według tytułów – na drewnianych regałach, natomiast czasopisma bieżące są wyłożone na 2 drewnianych etażerkach.

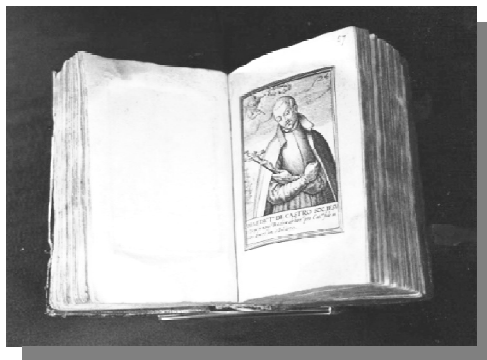
Okolo 90% tytułów czytelnicy czasopism to periodyki związane tematycznie z charakterem zbiorów Biblioteki, czyli – ogólnie rzecz biorąc – religią i Kościołem katolickim, życiem duchowym itp. Można tu zarówno znaleźć popularne pisma przeznaczone dla wiernych (np. „W Drodze”, „Rycerz Niepokalanej”, „Ruch Katolicki”, „Chrześcijanin w Świecie”, „Więź”), jak też i „fachowe” czasopisma dla kapłanów (np. „Współczesna Ambona”, „Vox Patrum”, „Życie Duchowe”, „Salvatoris Mater”, „Pastores”, „Pedagogia Christiana”, „Perspectiva”, „L'Osservatore Romano”, „Communio”, „Biblioteka Kaznodziejska”, „Ateneum Kapłańskie”, „Animator”, „Kościół i Prawo”), regionalne studia teologiczne (m.in.: „Kieleckie Studia Teologiczne”, „Łódzkie Studia Teologiczne”, „Tarnowskie Studia Teologiczne”, „Studia Pelplińskie”), a także czasopisma naukowe (np. „Zeszyty Naukowe KUL”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, „Acta Apostolicae Sedis”, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”). Szczególnie imponująco wygląda zbiór roczników „Przeglądu Powszechnego”, z których najstarsze pochodzą z przełomu XIX i XX wieku. Obok wyżej wymienionych Biblioteka posiada także zbiory roczników czasopism „świeckich”, takich jak „Twórczość”, czy „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”. Wśród bogatego zbioru czasopism występują także periodyki obcojęzyczne – głównie w języku niemieckim, pochodzące z darów.

Podobnie przedstawia się struktura czasopism bieżących. Większość z nich to czasopisma religijne, m.in. mamy tu: „Arkę”, „Caritas”, „Drogę”, „Niedzielę”, „Obserwatora”, „Pielgrzyma”, „Przewodnik Katolicki”, „Świat Misyjny”, „Słowo Życia”, „Tygodnik Powszechny”. Poza nimi są jednak także takie tytuły, jak: „Charaktery”, „Polityka”, „Solidarność”, „Wiedza i Życie”, „Wychowawca”. Aktualnie dostępnych jest także kilka czasopism obcojęzycznych: wspomnieć tu można o niemieckim „Christ in der Gegenwart”³.

Na koniec warto wspomnieć o książkach, które Biblioteka określa mianem „skarbów”. Chociaż bowiem w zbiorach Biblioteki znajduje się wiele unikatowych i cennych wydawnictw, najcenniejszymi z nich są poniższe starodruki.

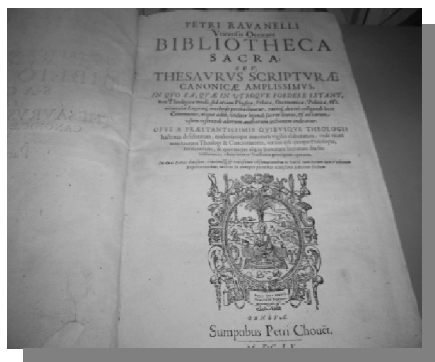
Jeden to „Effigies et nomina quorundam e Societate Iesu qui pro fide vel pietate sunt iter facti ab anno 1549 ad annum 1607”, formatu 15cm x 9,5cm, wydany w Rzymie w roku 1608. Dziełko to zawiera naklejone ryciny 12 Apostołów z tekstem w języku niemieckim w winiecie nad głowami 12 artykułów Składu Apostolskiego oraz 102 obrazki pierwszych jezuitów-męczenników, przeważnie Hiszpanów i Portugalczyków, poległych za wiarę.

³ Wiadomości zaczerpnięto z autopsji autora pracy.

„Effigies et nomina...”

Drugi starodruk, dar ks. prałata mgr Przemysława Rogowskiego, do niedawna proboszcza parafii Św. Aleksandra w Suwałkach, to „Petri Ravanelli Bibliotheca sacra seu thesaurus scripturae canonicae amplissimus”, pars prima, wydana w 1660 roku w Genewie nakładem Piotra Chouer. Jest to pierwsza część czegoś w rodzaju encyklopedii biblijnej (A-I). W długim barokowym tytule dzieła zaplanowanego na dwa tomy autor wyjaśnia, że chce w nim objaśnić to, co dotyczy Starego i Nowego Testamentu, w oparciu jednak nie tylko o metodę teologiczną, lecz także te wzięte z dziedziny fizyki, etyki, ekonomii, polityki i innych⁴.

„Petri Ravanelli Bibliotheca sacra...”

Kancjonał ewangelicki ks. J. Trzanowskiego „Cithara Sanctorum”, Pisne Duchowny, Budapessti 1877. Jest to 43 wydanie zbioru śpiewów religijnych

⁴ R. Kurek, *Habend sua fata libelli: Początek Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej*, „Elckie Studia Teologiczne”, 3(2002), s. 242-243.

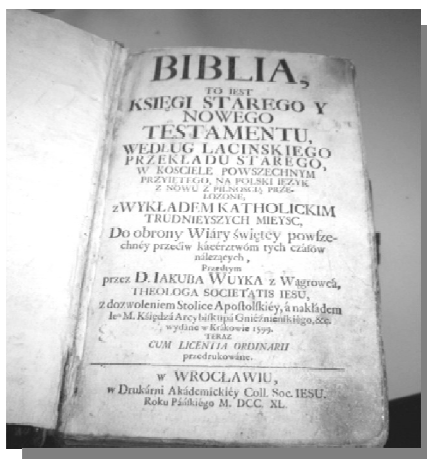
STAN OBECNY I DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI ...

(w języku czeskim) kościoła ewangelickiego, wydane w Lewoczy w roku 1636.

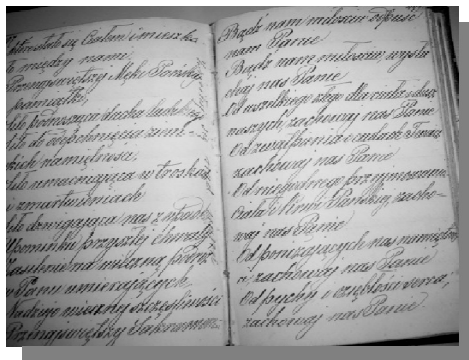
„Cithara Sanctorum”

Kolejnym ze starodruków jest „Biblia to jest Księgi Starego y Nowego Testamentu (...) z wykładem katolickim, trudniejszych mieysc (...) przez Iakuba Wuyka” wydana we Wrocławiu w 1740 roku.

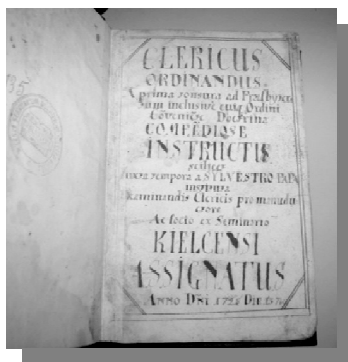
„Biblia” Wujka

Wśród starych modlitewników, których autorstwo, datę i miejsce wydania nie sposób ustalić, szczególną relikwią pobożności jest modlitewnik - pracownice i bardzo starannie przepisany kobiecą ręką, przywieziony z głębi Ukrainy.

Modlitewnik

„Clericus ordinandus” – jest to wyłowiony ze stosu makulatury w Konstancynie Jeziornej łaciński rękopis, stanowiący zbiór wypisów z *Varia fragmenta historiae Collegi Glacensis Societatis Iesu* w Czechach. Na 29 kartach zapisano początki Kolegium założonego w roku 1598 (zapiski te doprowadzono do roku 1603) a na kolejnych 12 opowiedziano dalsze dzieje Kolegium aż do roku 1697⁵.

„Clericus ordinandus”

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Ełku ciągle się rozwija. Napływają nowe dary, a także dokupuje się interesujące studentów oraz wykładowców tej uczelni pozycje. Z racji otwarcia dla świeckich użytkowników, stała się bogatym źródłem dostępu do literatury – szczególnie z dziedziny filozofii oraz religioznawstwa – szerokiej rzeszy studiujących w trzech uczelniach ełckich (filie: Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Wyższej Szkoły Go-

⁵ Zob. www.biblioteka.wsd.elk.pl/starodr.htm, z dn. 22 V 2007 r.

spodarki w Bydgoszczy), a także w pobliskiej Wszechnicy Mazurskiej w Olecku. Zaglądają tam także uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (szczególnie przed prezentacją maturalną z języka polskiego) oraz inni zainteresowani czytelnicy, którym nie wystarcza skromny zasób lektur z wymienionych wyżej dziedzin wiedzy dostępny w innych bibliotekach funkcjonujących na terenie Elku.

* * *

Książka, nie tylko z zakresu teologii, ale i z innych dyscyplin nauki, a więc również biblioteki, są ściśle związane od wieków z działalnością Kościoła. Zachowane do dziś są chlubną kartą jego działalności. Są miejscem pracy dla naukowców zainteresowanych naszą przeszłością i to nie tylko kościelną. Są źródłem badań dla poznania rozwoju nauki na terenie Polski i wkładu naszej Ojczyzny w dorobek intelektualny ludzkości. Wreszcie są miejscem pracy dla studentów i – w dalszym ciągu – zajmują ważną pozycję w działalności duszpasterskiej Kościoła.

Biblioteki kościelne na progu XXI wieku stają się otwarte, nowoczesne i odpowiadają na potrzeby współczesnych czytelników. Nie zmienia to jednak faktu, że wciąż pozostają skarbnicą zabytków kultury polskiej i nadal służą jej rozwojowi.

GEGENWÄRTIGER STAND UND TÄTIGKEIT DER BIBLIOTHEK IM HOHEN PRIESTERLICHEN SEMINAR IN ELK

Die Bibliothek befindet sich im Gebäude des Hohen Priesterlichen Seminar in Elk, Kościuszkostraße Nr. 9. Sie beinhaltet 6 Räume von einer Fläche von ca. 186 m². Im Erdgeschoss liegen 2 Leseräume von ca. 65 m². Dor sind Bücher und Presse zu finden. Der Verleih umfasst ca. 43 m², sowie drei Magazine mit ca. 88 m². Die Bücher im Leseraum sind Abteilungen unterteilt, die Magazine nach Format geordnet.

In der Bibliothek gibt es zwei Kataloge: Alphabetische und Sachorientierte, sowie ein Computerkatalog. Die elektronische Bearbeitung der Kataloge begann 1997 im Maksystem. Die Büchersammlung besteht aus 25.000 Exemplaren, ungefähr 120 Titeln aus Presse und einer Spezialsammlung alter Drucke. Die Bibliothek hat wissenschaftlichen Charakter. Der Zugang zur Bücherbasis und den Katalogen ist nur im Seminar möglich. In Internet sind sie nicht erreichbar, außer im Seminar.

Die Bibliothek verleiht auch keine Bücher an Zwischenbibliotheken. Sie führt Doublekate im Austausch mit anderen Bibliotheken durch und gibt überzählige Drucke heraus. In der Bibliothek arbeitet eine Bibliothekarin. Hilfen sind ihr die Alumen des Seminars. Die Bibliothek ist durch eine Alarmanlage gesichert.

Ks. Wojciech Guzewicz